

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра психології і туризму

Курсова робота

на тему: “Зоопарки України як туристичні об’єкти”

здобувача групи Т 02-21
факультету туризму, бізнесу і
психології
освітньої програми
Туристичне обслуговування
спеціальності 242 Туризм
Ліхтанської Катерини Вікторівни

Науковий керівник:
д. і. н., проф. Васильчук В.М.

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Національна шкала _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ КРАЇНИ.....	5
1.1. Зоопарки України як туристичні об'єкти.....	5
1.2 Соціально-економічні передумови розвитку зоопарків.....	7
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ УКРАЇНИ ЯК ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ	11
2.1. Характеристика найвідоміших зоопарків України.....	11
2.2. Особливості розвитку зоопарків в державі.....	17
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ УКРАЇНИ.....	21
3.1. Вплив COVID-19 на індустрію зоопарків.....	21
3.2. Вплив російської агресії на індустрію зоопарків.....	22
3.3.Перспективи розвитку зоопарків України в період розбудови.....	26
ВИСНОВКИ.....	30
РЕЗЮМЕ/RESUME.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34

ВСТУП

Актуальність. Роль зоопарків дуже важлива. У світі, де природні ресурси виснажуються із загрозливою швидкістю, а багато тварин зникають з лиця землі щодня, зоопарки повинні зосередитися на екологічній освіті людей і захисті певних видів, особливо тих, яким загрожує зникнення в дикій природі.

Зоопарки — це культурні та освітні установи, які часто створюють для розміщення, експонування та розведення диких тварин. Проводити науково-дослідну роботу в галузі анатомії, фізіології, поведінки та збереження генетичного фонду рідкісних і зникаючих тварин. Зоопарк створений з метою організації еколого-просвітницької роботи, проведення виставок рідкісних, екзотичних і місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення диких популяцій і розвитку наукових основ розведення в неволі. Вони сприяють вихованню людини, певною мірою встановлюють зв'язок людини з тваринами, викликають природну потребу в людині. Коли в зоопарк потрапляє нова тварина, наплив відвідувачів неминуче збільшується через необхідність спілкування з іншими формами життя.

Охорона диких тварин стала важливим завданням зоопарків. Унікальним внеском зоопарків у збереження природи слід вважати те, що вони викликають інтерес до неї у відвідувачів. Програми навчання та збереження тварин, які проводять зоопарки, можуть стати основою для виховання у людей відповідального ставлення до диких популяцій та їх природних середовищ існування, розвитку екологічної етики. Розведення диких видів і наукові дослідження стають тут все більш важливими, оскільки інколи за допомогою цих заходів можливо лише врятувати або розмножити певні зникаючі види тварин. Зоопарки мають зростаючий світовий досвід у цій сфері діяльності, і їхній внесок у збереження тварин може призвести до більш стійких результатів, якщо вони навчають людей щиро дбати про своє довкілля та види, які його населяють, і думати

про своє майбутнє. Окрім освітнього значення, зоопарки, як і музеї, також відіграють певну роль у підвищенні обізнаності громадськості з біології. Вони інтегровані, доповнюють одна одну і залежать одна від одної, разом показуючи химерність тваринного світу.

Мета курсової роботи полягає у вивченні зоопарків України, як об'єктів, що виконують природоохоронну, науково-дослідницьку, освітню, виховну та рекреаційну функції.

Для здійснення мети були визначені наступні *завдання*:

- розглянути зоопарки як туристичні об'єкти;
- вивчити соціально-економічні передумови розвитку зоопарків;
- дослідити найвідоміші зоопарки України;
- проаналізувати вплив COVID-19 на індустрію зоопарків;
- проаналізувати вплив російської агресії на індустрію зоопарків;
- розглянути перспективи розвитку зоопарків України.

Об'єкт дослідження – зоопарки як туристичні об'єкти.

Предмет дослідження — зоопарки України.

Методологічною основою для дослідження послужили *методи*: аналізу, синтезу та узагальнення.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної джерел. Обсяг роботи становить 36 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ КРАЇНИ

1.1. Зоопарки України як туристичні об'єкти

Сучасний зоопарк – об'єкт величезного значення. Його функція не стільки розважальна, скільки освітня, культурна та виховна. Зоопарки направлені на дуже широку аудиторію, мають велику кількість відвідувачів по всьому світу, потенціал, щоб стати дуже важливим джерелом екологічної обізнаності, навчання і дій в інтересах сталого розвитку на місцевому, національному, регіональному чи в міжнародному масштабі. Зоопарки є дійсно центрами, в яких відвідувачі отримують інформацію про світ природи і необхідність його збереження. Поінформованість може бути перетворена в дію з позитивним впливом на дику природу. Крім того, за визначенням Всесвітньої асоціації зоопарків тільки зоопарки можуть працювати по всьому спектру природоохоронних заходів, одночасно проводити наукові дослідження, громадську екологічну освіту, професійну підготовку кадрів та здійснювати пропаганду екологічних ідей, також підтримуючи на місцях види, популяції і їх місцеперебування. Сьогодні, коли багато видів тварин знаходяться під загрозою зникнення, в значній мірі через збільшення загрози існування їхнього природного середовища, зоопарки зберігають такі види, що знаходяться під їх опікою з метою збереження популяції.

Тварини дуже привабливі для відвідувачів. Бачити, чути, спостерігати поведінку тварин має величезне значення саме по собі. Для того, щоб враження від відвідування зоопарку були позитивними, експозиції повинні бути спроектовані за сучасними вимогами, тварини повинні утримуватися в умовах, наближених до природних. Позитивний досвід відвідувачів залежить від благополуччя утримуваних в зоопарку тварин.

Хоча рекреаційна мета сьогодні більше не є головною для зоопарків, вона відіграє також дуже важливу роль. Люди, особливо в урбанізованих районах, часто відчужені від природи. Психологами доведений глибокий позитивний вплив природи на психічне благополуччя людини. Зоопарки звичайно є місцями без щоденного стресу, з глибокими позитивними емоційними переживаннями навіть в шумному центрі міста. Це є однією з багатьох причин, чому зоопарки відвідують сьогодні мільйони людей різного віку.

В даний час об'єктами туризму стають не тільки традиційні об'єкти, такі як музеї, картинні галереї, виставкові зали, етнографічні пам'ятки та інші визначні пам'ятки, а й зоопарки, акваріуми та дельфінарії.

Зоопарк – установа, що швидко розвивається і вдосконалюється, до завдань якої входять демонстрація різноманітності тваринного світу, поширення знань про природу, пропаганда охорони тварин і збереження генофонду рідкісних і зникаючих видів тварин.

Світовий досвід вказує на зростання популярності зоопарків, що робить їх привабливими об'єктами туризму. Зоопарки можна віднести до об'єктів екологічного туризму як спеціальні науково-просвітницькі заклади, призначені для утримання диких тварин у неволі або напівневолі з метою демонстрації публіці, вивчення, збереження і відтворення власних видів. Практично в кожному великому туристичному центрі є свої зоопарки, що роблять свій внесок у привабливість цих міст для відвідування.

Зоопарк як об'єкт туризму виконує чималу кількість функцій та надає послуги для відвідувачів. Залежно від цього вчені виділяють у зоопарку такі види туризму:

- екологічний туризм. Його основна функція - спостереження за тваринами та їх вивчення;
- рекреаційний туризм Туристи та відвідувачі зоопарку відпочивають та відновлюють свої сили;
- пізнавальний туризм. гід-екскурсовод, що супроводжує туристів, надає послугу в отриманні нової інформації;

- зоологічний туризм. Це відносно новий вид туризму. Тут об'єднані всі функції, які виконують сучасні зоопарки, а саме – охорона природи, освітня та рекреаційна [3].

Ще одним новим видом туризму, який успішно розвивається на базі зоопарків є – зоологічний, оскільки багато туристів ставлять основною метою своєї подорожі – відвідування зоопарків. Туристи ведуть спостереження за дикими тваринами, фотографують їх та знімають про них фільми. Крім того, деяких тварин дозволяється погодувати та пограти з ними. Це поширюється лише на ті установи, в яких за умов неволі утримуються дикі тварини.

Туристична галузь є також й стратегічним напрямом розвитку міст України. Наші міста мають всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму. Туризм в Україні набуває все відчутнішого значення для місцевого господарства і туристичного бізнесу, наукових і громадських організацій в реалізації проектів і програм туристичної спрямованості. Серед умов і об'єктів, що зумовлюють привабливість міст є зоопарки, які мають значний потенціал як об'єкт екологічного та краєзнавчого туризму.

Зоопарки є унікальними для України об'єктами, що мають важливе соціальне, культурне, просвітницьке, наукове та природоохоронне значення. Як і всі зоопарки світу вони виконують задачі збереження генофонду диких тварин, розведення та реінтродукції в природу рідкісних і зникаючих видів, проведення лабораторних і польових наукових досліджень, підвищення освітнього рівня, екологічної культури та духовності людей.

1.2. Соціально-економічні передумови розвитку зоопарків

Українська держава давно проголосила відпочинково-туристську діяльність одним із найважливіших напрямків економічного розвитку. [1] Україна має багаті рельєфи, природні ресурси та історичну культуру і є країною з великими перспективами для туризму. Для того, щоб цей напрямок був дієвим, необхідно розробити нові парадигми управління сферами відпочинку та туризму, які забезпечать їх високу конкурентоспроможність на національному та міжнародному

туристичному ринку, завдяки захисту та нарощенню потенціалу, в тому числі зоопарки та сталий розвиток туристичної діяльності. Щоб вирішити проблеми зоопарку, ми повинні розглядати комплексно, тобто вирішувати проблеми організації, кадрів, фінансів, інвестицій, інновацій, управління тощо. Як основний суб'єкт підприємницької діяльності, зоопарки перебувають у стадії переходу від природоохоронної до відпочинково-туристської діяльності, в основному через необхідність збільшення сукупного доходу.

На діяльність зоопарків впливає велика кількість різноманітних факторів, які умовно можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Слід зазначити, що оскільки більшість зоопарків є державною власністю, політична ситуація та державне регулювання є одними з найвпливовіших зовнішніх факторів, які впливають на діяльність зоопарків та визначають перспективи їх розвитку.

Держава впливає на економіку та контролює економічні процеси через два основні регулюючі органи.

1. Адміністративно-правове регулювання, спрямоване на створення сприятливого правового середовища для діяльності зоопарків та збалансування інтересів суб'єктів господарювання навколо національних пріоритетів через нормативні акти, розпорядження та накази.

Сьогодні діяльність українських зоопарків регулюється різними законами та нормативними актами: Законами України «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», «Про культуру» тощо; Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду», «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності» тощо.

1. Економічні регулятори повинні створювати економічне середовище, яке змушує підприємців діяти в потрібному державою напрямку. Національні правила застосовуються до оподаткування, фінансової та кредитної політики, податкових пільг, цін і правил ціноутворення, цільових субсидій, розміру економічних санкцій,

науково-технологічних, економічних і соціальних національних і регіональних планів, національних інженерних потреб у контрактах на постачання.

При цьому варто звернути увагу на адміністративно-економічні фактори. Зоопарк спільної селищної громади є бюджетною установою, фінансується за бюджетним принципом.

3. Соціально-культурне середовище зоопарку є відображенням соціального життя населення певної території: етнічного та релігійного складу, рівня освіти тощо. Ставлення людей до тварин і зоопарків загалом також має особливе значення в діяльності зоопарку. Позитивне ставлення відображається в психосоціальній мотивації відвідувати ці заклади з метою перегляду привабливих тварин (наприклад, тигрів, левів, слонів тощо) і показу їх дітям та огляду експозицій із зануренням у «дикі» середовище. Цей негатив проявляється як у масових акціях протесту, організованих громадськими організаціями та зоозахисниками, так і в симпатії пересічних громадян до тварин, які утримуються в зоопарках, і бажанні годувати їх їжею, яку приносять з дому власні родини. своїми руками.

4. Економіко-географічне положення. Більшість зоопарків розташовані у великих містах і можуть залучати велику кількість відвідувачів. Такі зоопарки зазвичай демонструють велику кількість різних видів тварин у відносно невеликих експозиціях.

5. Ринкові фактори вважаються одними з найважливіших зовнішніх факторів впливу. Важливу роль у ньому відіграють попит і пропозиція. Пропозиція зоопарків практично необмежена, оскільки ці території є штучно створеними, а в міру зростання темпів рекреаційного споживання ресурсів зоопарків пропонується побудова на їхній території додаткової рекреаційної інфраструктури для перенаправлення та управління рухом відвідувачів. Попит на відвідування зоопарку залежить від сезону. Головним фактором сезонності зоопарків є природа та клімат, адже зоопарк знаходиться під відкритим небом. Конкуренція з боку інших закладів, а також телебачення та Інтернету сприяли зниженню активності відвідування зоопарків. Така тенденція характерна для більшості зоопарків світу [5].

Конкуренція впливає на вибір підприємством ринків збуту, маркетингових посередників і постачальників, а також на формування товарного асортименту і загальну діяльність підприємства. Сьогодні реальність існування зоопарку така: вони працюють у галузі, яка має ознаки недосконалої конкуренції, тобто олігополії, де домінують місцеві монополії. Слід зазначити, що в регіонах України, де немає національного зоопарку, конкурентне середовище є досить високим і існує декілька приватних зоопарків місцевого значення.

Але водночас існують значні бар'єри для входу на ринок, такі як:

1) специфіка організації зоозаходів, пов'язана з великими капітальними вкладеннями в ландшафтні та інженерні комунікації, експлуатацією дороговартісного спеціалізованого обладнання для утримання тварин;

2) економія, отримана завдяки ефекту «масштабу виробництва»: наявність великих зоопарків перешкоджає отриманню переваги над конкурентами щодо зниження вартості послуг, що надаються відвідувачам (особливо враховуючи той факт, що майже всі зоопарки пропонують послуги за ціною, значно нижчою від ціна);

3) Сформована система постачання сировини (кормів, палива, вугілля та ін.), підприємства потребують додаткових витрат для залучення постачальників для виходу на ринок;

4) Підприємства досягають мовчазної згоди щодо визначення сфери діяльності, яка обмежена регіонами.

Отже, перераховані бар'єри входу вказують на існуючі бар'єри для організації нових підприємств на цьому ринку. Важливо також зазначити, що в цій галузі насправді немає концентрації капіталу, оскільки зоопарки офіційно не приносять доходу, тобто вони не є прибутковими.

Тому зоопарки дуже залежні від факторів політичного та адміністративного впливу, і в умовах реформи децентралізації та місцевих фінансових допоміжних фондів перспективи їх трансформації та реконструкції є хорошими.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ УКРАЇНИ ЯК ТУРИСТИЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

2.1. Характеристика найвідоміших зоопарків України

Діти та дорослі можуть отримати масу задоволення від великої кількості зоопарків у різних містах України – «12 місяців», «Фельдман ЕкоПарк», «Подільський», «Сафарі» тощо.

На щастя, давно минули часи, коли зоопарки були більше схожі на покинуті території, а сучасні відкриті простори стали улюбленими місцями відпочинку багатьох міст. Їх візит обов'язково принесе багато позитивних емоцій і яскравих спогадів.

Найпопулярніші типи зоопарків в Україні:

- екологічні або ландшафтні (проживання на природі);
- зоогеографічні (мешканці розміщені відповідно до країни світла);
- систематичні (тварини одного виду, об'єднані в один експонат).

Розглянемо коротку характеристику деяких зоопарків в Україні.

Київський зоопарк - один з найбільших і найстаріших зоопарків нашої країни. Існує понад 300 видів тварин, таких як благородні олені, африканські леви, індійські слони, жирафи, горили та грифи. На території зоопарку є ресторан швидкого харчування, є невелике колесо огляду з прекрасним видом на зоопарк і правий берег Києва. З наближенням теплішої весни звірі поступово перебираються на свої дачні місця -- шпаківні, галявини, ставки. На озері вже можна побачити пеліканів і фламінго.



Рис. 1 Київський зоопарк (фото: facebook.com/zoo.kiev.ua)

Зоопарк «XII місяців» — ще один вражаючий зоопарк із великою та різноманітною популяцією, розташований у селі Демидів неподалік від Києва. «December Happy Animal Park» — комплекс відпочинку для всієї родини, на просторій території якого розташувався великий зоопарк, зелений сад, озера, фонтани та водоспади, а влітку — територія басейну та дитячий майданчик. Серед екзотичних і рідкісних тварин зоопарку — альпаки, антилопи кана, бенгальські тигри, білі носороги, зебри, скунси, капібари та шотландські поні. У певний час гості можуть взяти участь у годуванні жирафів і носорогів спеціальним кормом. Особливою родзинкою парку є фантастичний ресторан у стилі білого замку Нойшванштайн, прототипу замку Сплячої красуні Діснея.



Рис. 2 Відвідувачі зоопарку "XII місяців" (фото: 12.org.ua)

Останній ремонт Черкаського зоопарку вас здивує: тут багато зелених насаджень, сучасні дитячі майданчики за зразком печер тварин та затишні зони відпочинку. Також на території є ставок, де можна зустріти водоплавних птахів. У зоопарку мешкає понад 200 видів тварин і птахів, в тому числі африканські леви, амурські тигри, крокодили і черепахи, орли, фазани і страуси. Крім того, відкрито територію з хижими тваринами «країна вовків і ведмедів», в якій створено умови, максимально наближені до природного середовища. Старий вольєр для тварин тепер використовується як демонстраційний майданчик, куди відвідувачі можуть увійти та зробити фотографії.



Рис. 3 Черкаський зоопарк (фото: zoocity.ck.ua)

«Фельдман Екопарк» — зона сімейного відпочинку з розважальними закладами та контактним зоопарком. Вхід до парку безкоштовний, але гості можуть не лише подивитися на тварин, а й познайомитися з тваринами в зоні зоопарку ближче та погодувати деяких із них. Тут мешкає близько 300 видів тварин, у тому числі рідкісні та зникаючі. У сучасних вольєрах можна побачити представників леопардів, ягуарів, білих бенгальських тигрів, гімалайських ведмедів, плямистих оленів і багатьох інших тварин і птахів. Крім того, на території є дитячі майданчики, містечка ремісників, зони йоги тощо.



Рис. 4 «Фельдман-Екопарк» (фото: facebook.com/FeldmanEcopark)

Бердянський зоопарк «Сафарі» — один із наймолодших і водночас один із найкращих зоопарків України. У зоопарку мешкає понад 80 видів тварин з різних куточків земної кулі. У просторих сучасних вольєрах можна побачити білих тигрів, котячих лемурів, білих полярних вовків, сітчастих жирафів, гімалайських ведмедів

та багатьох інших рідкісних тварин. Цього року новими мешканцями зоопарку стали бабак золотоголовий та страус білий нанду. Територія зоопарку прикрашена декоративними рослинами, садами та штучними водоймами, а також місцями для відпочинку та перекусів. На вході можна купити сіно та погодувати деяких тварин.

Вік Миколаївського зоопарку понад 120 років. Він починався як приватна колекція риб і амфібій, а зараз є одним із найкращих зоопарків України. Фазани і павичі, єноти і росوماхи, леви і тигри, лемури і бабаки - тут мешкають понад 75 видів ссавців, 35 незвичайних рептилій, більше 70 красивих риб і близько 130 видів птахів. На території є окрема локація «Дідова хата», оформлена в стилі замиського дворика, де відвідувачі можуть поспілкуватися з деякими тваринами: погодувати їх і погладити. У зоопарку також є кілька дитячих майданчиків і ресторани швидкого харчування.



Рис. 5 Миколаївський зоопарк (фото: zoo.nikolaev.ua)

На території біосферного заповідника «Асканія-Нова» знаходиться незвичайний зоопарк, якому більше ста років. Як не дивно, тварини тут живуть в умовах, максимально наближених до їх природного середовища. У зоопарку є антилопи та страуси з Африки, верблюди з Америки, поні з Шотландії, дикі коні Пржевальського, антилопи сайгаки, буйволи та ін. Крім екзотичних видів, тут мешкають представники місцевої степової фауни. У зоопарку для гостей проводяться екскурсії, маршрут яких пролягає через просторий вольєр посеред кущів парку, де живуть різноманітні види птахів. Тут можна зустріти і гордих фламінго і журавлів, і красивих павичів, і галасливих папуг.



Рис. 6 Асканія Нова (фото: ua.vlasenko.net)

«Біопарк» — невеликий, але дуже цікавий екзотичними тваринами, розташований на околиці Одеси. На його упорядкованій території є зелені зони для дозвілля, дитячий майданчик для маленьких гостей, заміський дворик та ресторан швидкого харчування. У сучасних вольерах живуть білі леви, бенгальські тигри, леопарди, арктичні вовки, гібони і шимпанзе, капуцини і лемури, гігантські черепахи, кенгуру, мангусти і жирафи. Ви не тільки зможете побачити тварин, але й познайомитеся з ними ближче. Серед послуг біопарку такі послуги, як «виїзд у лемурів», годування жирафів та фотографування з жирафами. Але головною родзинкою парку є справжня дика природа. Під час сафарі-драйву з гідом на приватному автомобілі гості можуть побачити стада страусів і бізонів, лаймів і буйволів, зебр і африканських річкових дельфінів в умовах, наближених до їх природного середовища існування.



Рис. 7 Біопарк в м. Одеса (фото: slovo.odessa.ua)

Подільський зоопарк — один із наймолодших зоопарків України, розташований у Вінниці. Тут мешкає близько сорока видів тварин і більше ста представників птахів. Цієї весни велика родина Подільського зоопарку поповнилася: три мангуста, дитинча червоної лами та гамартомова мавпа. Також серед постійних мешканців Вінницького зоопарку красуні-павичі та фазани, олені, зубри, страуси, муфлони, бізони, лами та ведмеді, які, до речі, нещодавно переселилися у новий просторий вольєр. Територія зоопарку прикрашена зеленню, декоративними ставками та красивими фотозонами, а також місцями відпочинку. Деяких тварин можна годувати, але тільки певними продуктами, такими як яблука, капуста, морква.

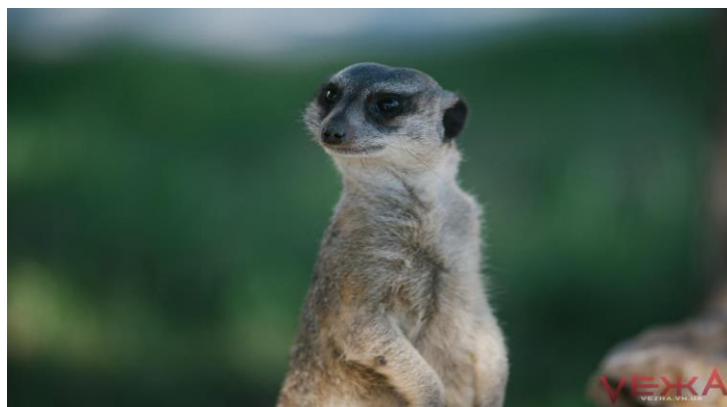


Рис. 8 Подільський зоопарк (фото: Вежа)

Луцький зоопарк не вражає своїми розмірами, але дивує добре збереженою територією та різноманітними мешканцями. У 2015 році його перебудували, і з того

часу зоопарк прикрасив нове місто з ведмежим вольєром, басейном і оглядовим майданчиком, а також вольєром для левів. У зоопарку мешкає понад 120 видів тварин і птахів, серед яких леви, тигри, лемури, рисі, мавпи, папуги, чорні лелеки та страуси. На території зоопарку організуються традиційні тематичні свята. Це чудове місце для сімейного відпочинку на природі, адже зоопарк розташований у зеленому парку імені Лесі Українки.



Рис. 9 Луцький зоопарк (фото: [facebook.com/zoolutsk](https://www.facebook.com/zoolutsk))

Отже, зоопарки створюються з метою організації екологічної освітньо-виховної роботи, створення експозицій рідкісних, екзотичних та місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення дикої фауни і розробки наукових основ її розведення у неволі.

2.2. Особливості розвитку зоопарків в державі

На розвиток підприємства впливає багато факторів, які сприяють або гальмують розвиток. Рекомендується поділити їх на дві групи: зовнішні фактори впливу та внутрішні фактори впливу. До зовнішніх факторів належать фактори, які впливають на розвиток зовнішнього середовища підприємства. Ці фактори включають політичну ситуацію в країні, рівень економічного зростання в країні, наявність зовнішніх джерел фінансування, національну та міжнародну правову базу, податкову політику, науково-технічний прогрес у країні, стан навколишнього середовища в країні, національні та міжнародні плани екологічної безпеки тощо[2].

Внутрішні фактори – це фактори, які впливають на інновації та розвиток всередині підприємства. Це організаційна мета, спрямована на реалізацію стратегічних заходів, інноваційний потенціал підприємства, наявність спеціалістів з економічної безпеки та відповідних функцій [3]. Тому «внутрішні фактори слід розділити на чотири окремі групи:

- 1) Організація та управління;
- 2) Технологія;
- 3) Економіка;
- 4) Психосоціальна [4].

На діяльність зоопарків впливає велика кількість різноманітних факторів, які умовно можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Слід зазначити, що оскільки більшість зоопарків є державною власністю, політична ситуація та державне регулювання є одними з найвпливовіших зовнішніх факторів, які впливають на діяльність зоопарків та визначають перспективи їх розвитку.

Держава впливає на економіку та контролює економічні процеси через два основні регулюючі органи.

1. Адміністративно-правове регулювання, спрямоване на створення сприятливого правового середовища для діяльності зоопарків та збалансування інтересів суб'єктів господарювання навколо національних пріоритетів через нормативні акти, розпорядження та накази. Сьогодні діяльність українських зоопарків регулюється різними законами та нормативними актами: Законами України «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», «Про культуру» тощо; Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду», «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності» тощо.

2. Економічні регулятори повинні створити таке економічне середовище, яке змушує підприємців діяти в потрібному державі напрямку. Національні правила

застосовуються до оподаткування, фінансової та кредитної політики, податкових пільг, цін і правил ціноутворення, цільових субсидій, розміру економічних санкцій, науково-технологічних, економічних і соціальних національних і регіональних планів, національних інженерних потреб і потреб у контрактах на постачання. При цьому варто звернути увагу на адміністративно-економічні фактори. Зоопарк спільної селищної громади є бюджетною установою, фінансується за бюджетним принципом. Наприклад, місцеві бюджети отримують більше надходжень завдяки реформі децентралізації, що дозволило реалізувати інвестиційні проекти, одними із яких стають зоопарки, ремонт яких проводиться за кошти місцевих бюджетів.

3. Соціально-культурне середовище зоопарку є відображенням соціального життя населення певної території: етнічного та релігійного складу, рівня освіти тощо. Важливу роль у діяльності зоопарку відіграє також ставлення людей до тварин і зоопарку в цілому. Позитивне ставлення відображається в психосоціальній мотивації відвідувати ці заклади, щоб побачити привабливих тварин у зоопарку (наприклад, тигрів, левів, слонів тощо), а також показати дітям і зануритися у спостереження за експонатами цих тварин.

4. Економічність і розташування. Більшість зоопарків розташовані у великих містах і можуть залучати велику кількість відвідувачів. Такі зоопарки зазвичай демонструють велику кількість різних видів тварин у відносно невеликих експозиціях.

5. Ринкові фактори вважаються одними з найважливіших зовнішніх факторів впливу. Важливу роль у ньому відіграють попит і пропозиція. Пропозиція зоопарків практично необмежена, оскільки ці території створені штучно, а в міру збільшення розважального споживання ресурсів зоопарків пропонується побудувати на їх території додаткову розважальну інфраструктуру для перенаправлення відвідувачів та управління ними. Попит на відвідування зоопарку залежить від сезону. Основним чинником сезонності в зоологічних парках є природно-кліматичний, адже зоологічні парки знаходяться під відкритим небом. Конкуренція як з боку інших установ, так і з боку телебачення та Інтернету

приводить до падіння динаміки відвідуваності зоологічних парків. Така тенденція притаманна більшості зоологічних парків [5].

Конкуренція впливає на вибір фірмою ринків збуту, маркетингових посередників і постачальників, а також на формування товарних асортиментів і загальну діяльність підприємства. Реальність існування зоопарку сьогодні така: вони працюють у галузі з ознаками недосконалої конкуренції, тобто олігополії, де домінують локальні монополії. Слід зазначити, що в регіонах України, де немає національного зоопарку, конкурентне середовище є досить високим і існує декілька приватних зоопарків місцевого значення.

Отже, існують значні перешкоди для розвитку зоопарків, такі як:

1) специфіка організації зоозаходів, пов'язана з великими капітальними вкладеннями в ландшафтні та інженерні комунікації, експлуатацією дороговартісного спеціалізованого обладнання для утримання тварин;

2) Економія, отримана завдяки ефекту «масштабу виробництва»: наявність великих зоопарків перешкоджає отриманню переваги над конкурентами щодо зниження вартості послуг, що надаються відвідувачам (особливо враховуючи той факт, що майже всі зоопарки пропонують послуги за ціною, значно нижчою від ціна);

3) Сформована система постачання сировини (кормів, палива, вугілля та ін.), підприємства потребують додаткових витрат для залучення постачальників для виходу на ринок;

4) Підприємства досягають мовчазної згоди щодо визначення сфери діяльності, яка обмежена регіонами.

Тому зоопарки дуже залежні від політичних та адміністративних впливів.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗООПАРКІВ УКРАЇНИ

3.1. Вплив COVID-19 на індустрію зоопарків

Відвідування зоопарків відноситься до туристичної галузі і вже достатньо давно стало однією із важливих складових інфраструктури нашої країни, впливаючи опосередковано, а інколи прямо на розвиток країни загалом. Розвинені зоопарки в тандемі з наданням якісних послуг та сприятливими кліматичними умовами, перетворюють туризм на високоприбуткову галузь економіки будь-якої країни. Отже, туризм можна розглядати як один із інструментів ефективного та динамічного розвитку економіки. Через пандемію COVID-19 зоопарки зазнали великих збитків, оскільки ця пандемія стала найсерйознішим викликом 2020 р. і продовжує не лише негативно впливати на туризм, а й загалом поглиблювати економічну, соціальну кризу. COVID-19 і введення суворих протиепідемічних заходів країною прискорили трансформацію туризму. Це можливість створити стійкішу туристичну економіку, розробити нові туристичні продукти, використовуючи всі протиепідеміологічні заходи, спрямувати значні зусилля з боку державних інституцій на розвиток і підтримку внутрішнього туризму та загалом рекреаційної сфери з реабілітаційними елементами.

В Україні спостерігалось, значне відставання у темпах упровадження заходів для підтримки зоопарків, що спричинило серйозну загрозу для конкурентоспроможності галузі. Отже, для підтримки і забезпечення зоологічних підприємств в умовах карантинних обмежень було впроваджено низку заходів, які мінімізували негативні наслідки. До таких заходів віднесемо:

1. Формування і впровадження програми підтримання державними і місцевими органами влади зоопарків.
2. Дотримання політики відтермінування чи скасування сплати податку на прибуток та ПДВ для підприємств на час пандемії.
3. Розроблення місцевими органами влади інструкцій для підприємств сфери послуг щодо створення належних умов захисту туристів, відвідувачів у час пандемії.

4. Забезпечення підприємствами сфери послуг туристів, відвідувачів, відпочивальників засобами первинного захисту, дистанцією, індивідуальними засобами захисту.

5. Розроблення зоопарками власних рекомендацій та креативних ідей щодо питань збереження та охорони здоров'я відпочивальників та персоналу, з одного боку, та власними економічними інтересами, з іншого.

6. Розроблення індивідуальних турів, екскурсій з дотриманням усіх правил поведінки на карантині.

7. Організування активної маркетингової стратегії щодо рекламування та підвищення інтересу до зоологічного парку з боку населення України тощо.

Ураховуючи викладене вище, вважаємо, що, дотримуючись запропонованих рекомендацій та ставлячись до них відповідально, українські зоопарки, використовуючи власні внутрішні резерви, можуть зайняти достатньо високі позиції на туристичному ринку і поліпшити та зміцнити свої позиції.

3.2. Вплив російської агресії на індустрію зоопарків

Масове вторгнення російських військ в Україну застало багатьох зненацька. Коротше кажучи, так почалася війна для зоопарків – нестача їжі та кормів, води, палива, проблеми з опаленням та енергопостачанням у найхолоднішу пору року.

Спочатку були страх і розгубленість, але працівники зоопарків не зламалися – війна об'єднала й організувала людей. Так само, як неможливо повністю евакуювати зоопарк, можна вилучити окремих тварин, але не цілі колекції. Тож зоопаркова спільнота швидко оговталася від шоку та підбадьорилося, бо підопічні просто не могли чекати. Всі члени асоціації допомагають з евакуацією, де це можливо, взяли на утримання тварин з інших зоопарків, житлових приміщень, зооцентрів у зоні бойових дій. Наприклад, БІОН Тераріум Центр прихистив понад тисячу рептилій, врятованих бійцями ЗСУ зі зруйнованого розплідника під Харковом, а також тварин з іншого київського зоопарку.

В результаті авіаудару постраждав Харківський зоопарк. Співробітники зоопарку, не вагаючись, пожертвували власною безпекою, трималися своїх справ і намагалися врятувати життя тварин.

З харківського екопарку Фельдмана тварин евакуювали до екопарку «Ковалівка» та Харківського зоопарку Полтавської області.

Історія закінчилася добре, але мало не обернулася трагічно: розглядали можливість приспати невирощеного хижака. На щастя, пухнастиків вдалося врятувати по всій країні.

Київський зоопарк закритий для туристів. Частину тварин евакуювали до Польщі, Бельгії та Іспанії.

Зоопарк "XII Місяців" у селі Демидів Київської області більше 5 тижнів був окупований російськими військами та сильно пошкоджений. Внаслідок дій окупантів у зоопарку загинули та постраждали тварини. Наразі працівники повертаються на роботу та поповнюють запаси їжі для евакуйованих тварин.

У Миколаївський зоопарк влучили 2 снаряди, але вони не розірвалися, на щастя ніхто не постраждав. Заклад отримує гуманітарну допомогу від Європейського зоопарку.

Інформація про Маріупольський зоопарк наразі відсутня. Швидше за все, тваринам не вистачає води, їжі та тепла, вони гостро потребують зелених коридорів та евакуації.

Але притулок був потрібен не лише тваринам. Серед людей, яких війна зірвала з рідних місць, було немало наших колег. Ми не могли стояти осторонь від біди цих людей. Тому, наприклад, у Луцькому зоопарку працюють переселенці з Донбасу. Зоопарк Лімпопо на Львівщині надав притулок колегам із Харківського зоопарку та Грудневого парку Київської області.

Рівненський зоопарк став транспортним вузлом, через який вантажі, що надходили в Україну, перенаправлялися всередині країни.

Місцеві жителі чим можуть допомагають зоопарку. Так, у Луцьку люди возили все – від мішків з горіхами та мішків із кормом до сіток із морквою. Коли

вони виявили, що мешканці зоопарку мерзнуть через відсутність електрики, вони принесли штучне хутро, щоб утеплити будиночки.

Таких історій взаємодопомоги є не одна, а то й вистачить для написання цілої книги.

Війна поставила зоопарки на межу виживання. Незважаючи на всі зусилля персоналу, ці заклади не можуть продовжувати існування без підтримки міжнародної зоопаркової спільноти. Насамперед Європейської асоціації зоопарків та акваріумів (EAZA). Підтримка наших європейських колег забезпечує нашим зоопаркам мінімум, необхідний для виживання. Зокрема, можна створити запаси кормів. Тому допомога, яку отримує Українська асоціація зоопарків, розподіляється не лише між її членами.

Українська асоціація зоопарків та акваріумів (УАЗА) була створена в 2014 році. У вересні 2021 року реорганізовано в Асоціацію зоопарків України (АЗУ). Вже приєдналися вісім зоопарків, ще кілька планують приєднатися.

Головна мета цього об'єднання - координація діяльності на національному рівні, представлення українських зоопарків на міжнародній арені. Адже національні об'єднання зоопарків існують у всьому світі. В США - це Асоціація зоопарків та акваріумів (AZA), в Європі - Європейська асоціація зоопарків та акваріумів (EAZA). Національні об'єднання співпрацюють зі світовою Асоціацією зоопарків та акваріумів (WAZA).

Всі зоопарки – це одна спільнота. Дуже важливо, що вдалося підтримати тих, хто опинився у тимчасовій окупації - Бердянський зоопарк, Сафарі-парк на Арабатській стрілці, заповідник Асканія Нова. Зоопарки "XII місяців", "Золотий Фазан", "Біопарк" (Одеса), Акваріум Дніпровського національного університету, Менський зоопарк також отримали допомогу.

Основна допомога з Європи надходить від АЗУ. Але є також зоопарки, які надають пряму підтримку (Празький і Берлінський зоопарки). Зрештою, є хтось, хто допоможе. Наприклад, німець Бенджамін Бекман доставив у Рівненський зоопарк вантажівку кормів.

Систематичне руйнування української енергетики агресорами та прихід холодів принесли нові виклики. Через постійну загрозу повного знеструмлення на тлі тривалих відключень електроенергії зоопарк гостро потребує опалення, генераторів і палива, необхідного для роботи.

Потрібно творчо підходити до ситуації. Так, у Рівненському зоопарку папуги на деякий час навіть переїхали до кабінету директора (бо офісна будівля опалюється). У Луцькому зоопарку приматам (лемурам і мавпам) подарували ковдри.

У багатьох випадках в тих приміщеннях, які можна опалювати, є своєрідний Ноїв ковчег. Бо туди переселили всяких теплолюбних тварин. А всіляку дрібноту співробітники часто просто розбирають тимчасово по домівках.

У мирний час одним із важливих завдань зоопарків є рекреація. Під час війни українським зоопаркам вдалося зберегти місце відпочинку, хоча це було дуже важко. Приклад – Миколаївський зоопарк. Незважаючи на часті обстріли, влада міста Миколаєва дозволила працювати у вихідні дні. Так, зоопарк був чи не єдиним місцем на передовій у Миколаєві, де люди мали можливість на деякий час забути про війну.

Під час Другої світової війни Лондонський зоопарк запровадив безкоштовний вхід для солдатів і поранених. Цієї традиції дотримуються всі українські зоопарки. Деякі наші колеги успішно працювали з психологами в реабілітації бійців. Наприклад, Луцький зоопарк та медичний центр реабілітації учасників бойових дій запрошує бійців та їхні родини на прогулянки зоопарком у супроводі психологів. Спілкування з тваринами добре впливає на позитивні емоції і робить людину психічно стійкішою. Це особливо ефективно, коли доводиться долати наслідки бойового стресу та посттравматичні реакції.

Крім того, зоопарк надає можливість безкоштовного відвідування переселенцям, біженцям із районів бойових дій. Наприклад, Черкаський міський зоопарк «Рошен» відвідало понад 25 тисяч переселенців.

Також варто зазначити, що забезпечення місць відпочинку – лише одне із завдань сучасних зоопарків. Не менш важливими є просвітницька та

природоохоронна діяльність. Зоопарки-члени Асоціації також продовжують виконувати ці місії. В Одеському зоопарку діє «Зоошкола», де можна більше дізнатися про догляд за домашніми тваринами. Коли в Одесі не було електрики, заняття проходили при свічках.

Навіть попри обстріли та відключення електроенергії українські зоопарки показали неабияку бадьорість та витривалість.

3.3. Перспективи розвитку зоопарків України в період розбудови

У ХХІ столітті зоопарки прагнуть знайомити відвідувачів із живою природою. Мета зоопарків - переконати кожного свого відвідувача у важливості збереження природи. У зоопарках тварини є посланцями природи, виховують у відвідувачах інтерес до природних екосистем та розуміння небезпеки, яка їм загрожує.

Дітям, які приходять до зоопарків, особливо важливо забезпечити контакт із природою, оскільки вони в майбутньому дбатимуть про нашу планету. У зоопарку діти можуть навчитися більше любити, поважати та розуміти світ живої природи.

Найефективніший шлях освіти відвідувачів – це забезпечити їм незабутній день із масою позитивних вражень! Тоді вони точно запам'ятають усе, що побачили та дізналися.

Зоопарки просвітлюють своїх відвідувачів, розміщуючи тварин у добрих умовах на експозиціях, які задовольняють їх фізичні та психологічні потреби.

Зоопарки є оригінальними науковими лабораторіями з широким діапазоном можливостей біологічних досліджень, теоретичних розробок і виробничих рішень. Достатньо вказати на роботи з акліматизації і гібридизації тварин, розведення дичі та біотехнії, зоопсихології і доместикації, мисливства, рибництва і декоративного тваринництва. Зоопарки забезпечують збереження і відновлення зникаючих тварин, створення нових наукових напрямків. На базі зоопарків вирішуються практичні проблеми пантового оленярства і розведення дичі. Успіхи в акліматизації ондатри, розселенні плямистого оленя, єнотоподібної собаки,

розведенні нутрії, шиншили, збереженні зубра, страусів і багатьох інших рідкісних видів тварин не залишилися без участі зоопарків.

Охорона тварин у природних умовах є важливим етапом плану охорони рідкісних видів у природі. Статус популяції поза природними умовами все більше стає вирішальним фактором для виживання виду. Наразі існують регіональні плани збереження понад 300 видів, що перебувають під загрозою зникнення. Відповідно до Всесвітньої стратегії збереження зоопарків, зоопарки можуть підтримувати здорові популяції понад 1000 рідкісних і зникаючих видів. Вони беруть активну участь у програмах реінтродукції та відновлення популяцій рідкісних видів, які були застосовані до понад 120 видів тварин, демонструючи величезний потенціал збереження зоопарку. Зоопарки проводять велику еколого-просвітницьку роботу з популяризації знань про збереження біорізноманіття [5, 2].

Колекції тварин зоопарків та інших зоологічних установ мають основне значення для виконання завдань розвитку, пов'язаних із збереженням різноманіття видів тварин поза природними умовами. Нині в Україні розведенням та розведенням диких стад у спеціальних умовах займаються понад 20 установ. Тому Одеський зоопарк спеціалізується на утриманні та розведенні рідкісної фауни півдня України. При ньому створено і функціонує спеціальний розплідник рідкісних хижих птахів. Зоопарк біосферного заповідника «Асканія-Нова» має великий досвід, що спеціалізується на розведенні та розведенні багатьох рідкісних парнокопитних ссавців, наземних тварин і водоплавних птахів. Велика кількість рідкісних земноводних і рептилій міститься в приватних зоопарках, молодіжних центрах і спеціалізованих компаніях.

Успішна діяльність українських зоопарків з охорони рідкісних і зникаючих видів тварин можлива лише за чітко скоординованих дій та участі в Європейській програмі розведення (EER), а також участі в Міжнародній асоціації зоологічних садів. Понад 1000 зоопарків світу об'єднані в зоологічні асоціації. Такі асоціації існують на національному та регіональному рівнях (на окремих континентах світу) у багатьох країнах світу. Три найбільші зоопарки України (Миколаївський, Київський та Харківський) входять до Європейської асоціації зоопарків та

акваріумів (EA2A), до якої входить 281 організація з 34 країн Європи. Київський зоопарк є постійним повнопраним членом асоціації, тут діє зооінформативний центр EA2A в Україні. Два зоопарки нашої країни (Миколаївський, Харківський) та ТОВ "Біотон тераріум Центр" є також членами Євро-Азійської регіональної асоціації зоопарків і акваріумів (ЕАРАЗА), яка була створена у 1994 році і включає 34 зоопарки з країн країн [5,1].

У нашій країні налічується більше десяти зоологічних парків, найкрупнішими з яких є Київський, Харківський, Миколаївський та Одеський. Тут можна побачити найрізноманітніших тварин з усіх континентів земної кулі - ссавців, птахів, рептилій, амфібій та риб. Крім того, зоопарки проводять велику наукову та науково-просвітницьку роботу, яка дуже важлива ще й тим, що ці заклади відкриті для відвідування протягом усього року[2-4]. Спершу зоопарки були місцем розваги городян, тож вони прагнули поповнити свої колекції найдивовижнішими видами тварин. У сучасному світі статус зоопарку визначається не кількістю тварин, а накопиченням генофонду, умовами утримання та результатами розмноження тварин, а також його участю в міжнародних природоохоронних програмах. Враховуючи важливу роль зоопарків у збереженні рідкісних та зникаючих видів тварин, в Україні в 1983 р. вони були включені до заповідного фонду держави. Нині статус територій природно-заповідного фонду загальнодержавного значення мають такі зоопарки: Київський, Харківський, Миколаївський, Одеський, Черкаський та Менський (Чернігівська область) [5].

Отже, часто зоопарки незаслужено стають мішенню для нападок екоактивістів, які, побачивши там диких тварин (це лише частина видового різноманіття), починають звинувачувати зоопарки у виснаженні природних популяцій. Проте такі твердження не мають під собою підґрунтя. У даний час більше 80% тварин, які живуть у зоопарках, там і народились. Із виловлених у природі за дозволом держави диких хребетних тварин лише 2-4% потрапляє у зоопарки, решта йде на потреби медичної та інших галузей та для продажу любителям. Деякі експозиційні види тварин не розмножуються в зоопарках і тому окремі екземпляри завозяться з дикої природи. І це при тому, що кількість тварин,

яких продають, є мізерною в порівнянні із тим, скільки їх вбивають заради шкіри, кісток, м'яса, інших продуктів тваринного походження та заради розваги. Це є другою за величиною, після руйнування місць життя, загрозою для існування багатьох видів тварин. Тому зоопарки не є загрозою дикій фауні. Вони лише надають змогу своїм відвідувачам побачити добре в диких тваринах, з якими більшість людей навряд чи вдасться зустрітись при інших обставинах.

Зоопарки існують для людей, однак їхня унікальна відповідальність обумовлена присутністю живих тварин і в кінцевому результаті зміст існування зоопарку полягає в тому, щоб взаємовідносини між людиною і диких тваринами стали найбільш раціональними.

Загалом, для досягнення розвитку зоопарків та конкретних цілей, потрібно збільшення кількості туристів на певній території шляхом створення конкурентоспроможного продукту. Це центр сімейного дозвілля на базі зоопарку; створення на території умов для організації повноцінного сімейного відпочинку; сприяння збереженню і відтворенню в штучних умовах рідкісних та занесених до Червоної книги тварин та птахів; здійснення промоції туристичного потенціалу регіону тощо. Вказівники, виставки та екскурсії служать джерелом інформації для відвідувачів про тварин та їх місця проживання. Тварин стимулюють виявляти найбільш природну для них поведінку, надаючи їм різні засоби збагачення середовища та створюючи хороші умови.

ВИСНОВКИ

Зоопарки – це культурно-освітня, природоохоронна та науково-дослідна установа, створена з метою збереження рідкісних видів тварин України. Основними завданнями підприємства є: формування та утримання колекції тварин; збереження та відтворення тварин в умовах зоопарку, в першу чергу зникаючих, рідкісних, занесених до Червоної книги України; вивчення, узагальнення та впровадження вітчизняного та зарубіжного досвіду утримання тварин у зоопарках; поширення еколого-освітніх знань; реалізація тварин та обмін із зоопарками України та інших країн; здійснення різноманітних форм культурного обслуговування, створення умов для відпочинку та дозвілля населення за умови збереження сприятливих умов утримання тварин.

Так, зоопарки XXI століття визнають необхідність збереження біорізноманіття. Людство не може передбачати наслідки колапсу екосистем, тому зоопарки прагнуть співпрацювати зі своїми колегами у всьому світі, щоб підтримати якомога ширший спектр зусиль щодо збереження видів. Безліч рослин та тварин знаходяться під загрозою знищення через людську діяльність, а зща останні роки – пандемії та російської агресії.

РЕЗЮМЕ
ЛІХТАНСЬКА КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА
ЗООПАРКИ УКРАЇНИ

Курсова робота присвячена дослідженню зоопарків України як об'єктів туризму. Мета дослідження – розглянути зоопарки України як об'єкти туризму. Завдання дослідження: обґрунтувати теоретичні аспекти зоопарків України; розглянути оцінку та класифікацію зоопарків; проаналізувати розвиток найвідоміших зоопарків України; охарактеризувати особливості зоопарків в Україні; проаналізувати вплив коронавірусної хвороби COVID-19 на розвиток індустрії зоопарків та охарактеризувати подальший розвиток зоопарків в Україні.

Предметом дослідження – є місце зоопарків України як об'єктів туризму, особливості їх організації та надання послуг туристам у зоопарках. Об'єктом дослідження – є зоопарки України. У ході виконання курсової роботи були використані методи теоретичного аналізу літературних джерел, статистичний метод, метод порівняльного аналізу, метод класифікації, метод прогнозування, метод узагальнення.

В курсовій роботі досліджувались зоопарки України як об'єкти туризму. У роботі було встановлено, що зоопарки – це культурно-освітня, природоохоронна та науково-дослідна установа, створена з метою збереження рідкісних видів тварин України. Основними завданнями підприємства є: формування та утримання колекції тварин; збереження та відтворення тварин в умовах зоопарку, в першу чергу зникаючих, рідкісних, занесених до Червоної книги України; вивчення, узагальнення та впровадження вітчизняного та зарубіжного досвіду утримання тварин у зоопарках; поширення еколого-освітніх знань; реалізація тварин та обмін із зоопарками України та інших країн; здійснення різноманітних форм культурного обслуговування, створення умов для відпочинку та дозвілля населення за умови збереження сприятливих умов утримання тварин.

Ключові слова: зоопарк, туризм, об'єкти туризму, зоопарки України, індустрія туризму, розвиток зоопарків, дозвілля, розвиток туризму, інфраструктура.

RESUME

ЛІХТАНСКА КАТЕРИНА ВІКТОРИВНА

ZOOS OF UKRAINE

The course work is devoted to the study of zoos of Ukraine as objects of tourism. The purpose of the research is to consider the zoos of Ukraine as objects of tourism. The task of the research: to substantiate the theoretical aspects of zoos of Ukraine; consider the assessment and classification of zoos; to analyze the development of the most famous zoos of Ukraine; describe the peculiarities of zoos in Ukraine; to analyze the impact of the COVID-19 coronavirus disease on the development of the zoo industry and characterize the further development of zoos in Ukraine.

The subject of the study is the place of zoos of Ukraine as objects of tourism, the peculiarities of their organization and provision of services to tourists in zoos. The object of the research is the zoos of Ukraine. In the course of the coursework, methods of theoretical analysis of literary sources, statistical method, comparative analysis method, classification method, forecasting method, and generalization method were used.

The term paper examined zoos of Ukraine as objects of tourism. In the work, it was established that zoos are a cultural, educational, nature conservation and research institution, created for the purpose of preserving rare species of animals of Ukraine. The main tasks of the enterprise are: forming and maintaining a collection of animals; conservation and reproduction of animals in zoo conditions, primarily endangered, rare, listed in the Red Book of Ukraine; study, generalization and implementation of domestic and foreign experience of keeping animals in zoos; dissemination of ecological and educational knowledge; sale of animals and exchange with zoos of Ukraine and other countries; implementation of various forms of cultural services, creation of conditions for recreation and leisure of the population, provided that favorable conditions for keeping animals are maintained.

Keywords: zoo, tourism, tourism objects, zoos of Ukraine, tourism industry, zoo development, leisure, tourism development, infrastructure.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барвінок, Н.В. (2021). Вплив пандемії спричиненої COVID-19 на діяльність туристичної індустрії в Україні. Соціальна економіка, 62, 7-19. <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2021-62-01>
2. Збереження біорізноманіття України: Друга національна доповідь. Київ: Хімджест, 2003. 112 с.
3. Збереження і моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття в Україні. Київ: НЕНЦ, 2000. 244 с.
4. Зоопарки під час війни: як ми можемо допомогти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zruchno.travel/News/New/6176?lang=ua>
5. Ілляшенко С.М., Біловодська О.А. Управління інноваційним розвитком: монографія. Суми: Університетська книга, 2010. 281 с.
6. Київський зоопарк: розбудова наукового потенціалу / під ред. М. Г. Шквиря, К. В. Трантін. Київ: ПП "Грета". 2021. 109 с.
7. Коротун І.М., Коротун С.І. Природні ресурси України. Рівне, 2000. 192 с.
8. Кузик С.П. Географія туризму: навчальний посібник. / С.П. Коротун. - К.: Знання, 2011. – 271 с.
9. Леоненко В.Б., Стеценко М.П., Возний Ю.М. Атлас об'єктів природнозаповідного фонду України. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2003. 72 с.
10. Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України: навч. посіб. Київ: Альтерпрес, 2007. 369 с.
11. Малишева Н.Р., Олещенко В.І., Кузнецова С.В., Карамушка В.І. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття. Київ: Хімджест, 2003. 176 с.
12. Мозолев О. М., Хмара М. А. Проблеми та перспективи розвитку туристичної галузі України в умовах пандемії COVID-19. In: The I International Science Conference on Multidisciplinary Research. 2021. P. 1086–1090. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/7677/1/I-Conference-January-19%E2%80%93212021BerlinGermany-book.pdf#page=1087>

13. Невинні жертви війни: через росіян в Україні голодують тварини у зоопарках. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.unian.ua/ecology/nevinni-zhertvi-viyni-cherez-rosiyan-v-ukrajini-goloduyut-tvarini-u-zooparkah-11726218.html>

14. Основи економічної теорії: Підручник/ В.Г. Федоренко, Ю.М. Ніколенко, О.М. Діденко и др.; За наук. ред. В. Г. Федоренка; М-во освіти і науки України. Київ: Алерта, 2005. 510 с.

15. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення: Довід. - Київ, 1998. 240 с.

16. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н.О. Алешугіна, О.В. Барановська, М.О. Барановський, О.О. Зеленська, І.В. Смаль, І.М. Філоненко. Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. 492 с.

17. Рутинський М.Й. Географія туризму України: навчально-методичний посібник: Вид. 2-ге. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 158 с.

18. Сорока С.П. Регуляторна політика держави у сфері туризму і її реалізація на регіональному рівні. Економіка. Управління. Інновації. 2010. № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2010_1_22.pdf.

19. Фетісов Г.Г. Сталість банкової системи: навч. Посібник. Миколаїв: Фінансова академія, 2002. С. 73.

20. Цимбалюк С. М. Вплив пандемії covid-19 на розвиток туризму в Україні. Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері туризму, фізичної культури та спорту: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., Хмельницький, 26 лютого 2021 р. Хмельницький: ФОП Цюпак А. А., 2021. С. 170–175.

21. Шеляг-Сосонко Ю.Р., Дубина Д.В., Вакаренко Л.П. Збереження і невиснажливе використання біорізноманіття України: стан і перспективи. Київ: Хімджест, 2003. 243 с.
22. Як робітники Київського зоопарку захищають тварин від російської агресії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://www.rfi.fr/uk/%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BE/20230201>
23. Grant Kelli B. 10 Things Zoos Won't Tell You. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.marketwatch.com/story/10-things-zoos-wont-tell-you-1306528026434?pagenumber=1>
24. Škare M., Soriano D. R., Porada-Rochoń M. Impact of COVID-19 on the travel and tourism industry. Technological Forecasting and Social Change. 2021. No163. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120469>.